

Helsedirektoratets «første dame» i åpenhet til *Nasjonen*-intervju

Nasjonen 26/1-76

Det vakte en viss oppsikt da den forholdsvis unge Aud Blegen Svindland rykket opp som overlege i Helsedirektoratet etter Fredrik Mellbye, som nå er stadsfysikus i Oslo. Hun hadde tidligere markert seg med nokså skarpt formulerte meninger, og skuffet i så måte ikke etter at hun rykket inn i Helsedirektoratet: Overlege Blegen Svindland er usedvanlig selvstendig og frittalende, uredd og pågående. Hennes innsats for preventjons-opplysning er viden kjent. I dette intervjuet tar overlegen igjen bladet fra munnen, men går utenom de vanlige faglige stier: Byråkratisering og sentralisering er far-

„Økende byråkrati symptomet ved kulturer som spiser opp seg selv”

lige trekk ved samfunns-utviklingen, hevder hun, og framholder bygde-Norge og lokalsamfunnet som mål for en desentralisert politikk.

Intervju: Jo Bech-Karlisen

Bilder: Rolf Soler

107777

Lege Blegen Svindland i Helsedirektoratet:

Vi opplever en inflasjon av byråkrati

26/1-76
NATIONEN

— Menge i sentraladministrasjonen plages hver dag av den økende byråkratiseringen. Den har aksellerert voldsomt — vi er inne i en inflasjon av byråkrati. Dette er ikke bare noe jeg føler — det er helt sikkert!

Det er ingen ringere enn overlege Aud Blegen Svindland i Helsedirektoratet som kommer med denne salven i en samtale med Nationen. Det er oppsiktsvekkende synspunkter overlegen legger fram — en knusende dom over vekst- og sentraliseringspolitikkerne. — Vi skal huske at økende byråkratisering alltid har vært et hovedsymptom ved kulturer som har spist opp seg selv. Dette skal vi ikke le av — det er alvorlig, sier overlege Svindland.

På spørsmål om hun identifiserer seg med sin sentraliserte arbeidsplass — regjeringsskvartalet — svarer overlegen at hun ikke kan identifisere seg «med en form for byråkrati som ser ut til å ha som formål å produsere mest mulig papir».

— Det er så sin sak at byråkratiet plager oss som lever midt opptil det. Men det innebærer også en stor fare for det demokratiet vi lever i.

Aud Blegen Svindland — overlege i Helsedirektoratet — kjører meget sterkt ut mot byråkratiseringen i sentraladministrasjonen.

Mer og mer av de penger vi betaler for å løse felles problemer går til å underholde byråkratiet. Det er et veldig ansvar å forvalte disse midlene sentralt. Resultatet blir kanskje at en stor prosent av pengene går opp i en byråkratiseringsprosess. Det sentraladministrasjonen egentlig

påstår er dette: «Vi kan forvalte midlene bedre enn dere kan». Så spør det hvor lenge folk vil tro på det, sier Aud Blegen Svindland blant annet i intervju med Nationens medarbeider. Overlegen snakker også rett ut fra posen om en rekke andre interessante samfunnsspørsmål. Se side 6.

— Byr det ikke på problemer å være så frittalende, selvstendig og uredd i din stilling, overlege Aud Blegen Svindland? — Åpenhet er en vesentlig del av min personlighet, det har med ærlighet å gjøre. Selvsagt gjør man seg opp meninger om samfunnsspørsmål, og da synes ikke jeg man skal brenne inne med dem. Vår tid karakteriseres ved mye uillent snakk. Det er sagt at klart tenkt er klart uttalt. Når du har en klar mening med det arbeidet du gjør, må du kunne snakke fritt og åpent ut. Det har noe med tillit å gjøre, tillit til andre mennesker. Jeg har alltid møtt denne tilliten fra den befolkning jeg arbeider med. Jeg skylder dem å gjøre klart og jeg har et syn på det arbeidet jeg gjør.

— Hvilket syn?

— Jeg mener at lokalsamfunnet må bestå og ikke bare det, men styrkes. Ikke ødelegges. Dette griper rett inn i vår egen arbeidssituasjon: Hovedtyngen i all administrasjon må ligge på lokalplanet, avstanden å gjøres minst mulig fra de som styrer og de som blir styrt. Serviceinstitusjoner og organisasjoner må innpasses naturlig i lokalsamfunnet. Med en svær sentraladministrasjon blir avstanden stor, og ingen finner fram.

— Du har selv kontorer i regjeringskvartalet, en sentraliseringsmaskin av dimensjoner. Identifiserer du deg med dette miljøet?

— Nei, jeg identifiserer meg talfall ikke med en form for byråkrati som ser ut til å ha som formål å produsere mest mulig papir. Den

dagen jeg gjør det, bør jeg slutte i jobben min nokså fort! Og det er selvsagt alltid en fare for å bli byråkrat. Jeg identifiserer meg sterkt med mennesker jeg møter, med miljøer jeg kjenner. Alle knytter vi oss vel til det vi kjenner igjen og setter pris på. For meg er det bygde-Norge og lokalsamfunnet. Det er der jeg har min rot, det er der jeg ser så mange kulturverdier.

— Men sentraliseringsmaskinen ser ut til å sluke mye av idealisme og visjoner?

— Ja, så absolutt. Mange i administrasjonen plages med dette hver eneste dag — særlig av den økende byråkratiseringen. Byråkratiseringen har aksellerert voldsomt — vi er inne i en inflasjon av byråkrati. Dette er ikke bare noe jeg føler, det er helt sikkert. Utviklingen i byråkrati har vært så aldeles enorm.

Det er så sin sak at byråkratiet plager oss som lever midt opp i det. Men det innebærer også en stor fare for det demokratiske system vi lever i. Mer og mer av de penger vi betaler for å løse felles problemer går til å underholde byråkratiet. Tanken med at sentraladministrasjonen skal få denne fullmakten er at vi skal gjøre det bedre for alle å leve, solidarisere oss også med de svake. Det er et veldig ansvar å forvalte disse midlene sentralt. Resultatet blir kanskje at en stor prosent av pengene går opp i en byråkratiseringsspross. Det sentraladministrasjonen egentlig påstår er dette: «Vi kan forvalte midlene bedre enn dere

— Man burde vite noe om befolkningens behov, før man forandrer behandlings-tilbudene!

— Jeg identifiserer meg med bygde-Norge, det er der jeg har min rot.

— Den kolossale sentraliseringen av fødeavdelingene viser de uheldige sidenot Langtransport av fødende er ofte langt fra forsvarlig!

kan. Så spørs det hvor lenge folk vil tro på det. Jeg tror flere og flere tviler på den store sentralsdmnistrasjonens berettigelse. Både i kommuner og fylkeskommuner begynner de å hevde: Vi kunne utrettet atskillig mer godt for disse pengene hvis vi hadde fått styre selv!

— Så du mener at statsadministrasjonen gjennom sin økende byråkratisering er i ferd med å undergrave seg selv?

— Ja, vi skal huske at økende byråkratisering alltid har vært et hovedsymptom med kulturer som har spist opp seg selv. Dette skal vi ikke le av — det er alvorlig.

— Men det er vel en grunn til at sentraliseringen har funnet sted?

— Ta de landens skolen. Folk protesterte som besatt, men likefullt ble det sentralisering. Begrunnelse? Skolene skulle bli billigere og servicen bedre. I dag vet vi at det sentraliserte skolesystemet ikke er blitt billigere. Personlig er jeg også av den oppfatning at undervisningstilbudet heller ikke er blitt bedre. I dag forsøker man jo også å gå tilbake til grunnskoleenkelte steder. Den gamle landens skolen var ikke noe fremmed, men en naturlig del av lokalsamfunnet. Den var ikke bare til skolegang, men et kultur-sentrum. Når vi så i tillegg fjerner jernbanestasjonene — der folk møttes — fjerner landhandlene og meleriene — hvor folk møttes — så har vi skåret bort selve pulsen i lokalsamfunnet, alle kontaktpunktene er borte. Dette er å ribbe oss for kultur.

— Hvor er helsevesenet i dette bildet?

— Vi har fått loven om helsestasjoner, og den er et lyspunkt. Den legger opp til en desentralisert modell, med flere små enheter innen den enkelte kommune. Det er mennesker i samliv som har skapt vår kultur. Vi må bygge opp under denne kulturen, gi den grobunn. Det kreves små, oversiktlige enheter. I dag kan man leve hele dagen uten å ha truffet eller snakket med ett eneste menneske. Det er en veldig farlig utvikling.

— Det forebyggende helsearbeid: drukner pasienten — mennesket — i

den stadig mer teknologisk bestemte medisins?

— Langt de fleste lidelser er av såkalt banal karakter, dvs. at de kunne vært reparert av enkelt utdannet helsepersonell — hvis de bare hadde vært der! Det er småskader, alminnelige plager, barnesykdommer: altså ikke statusmedisin. Størparten av befolkningens behandlingsbehov dreier seg om slikt. Disse tilstandene kan behandles i små enheter. Det skulle være interessant å undersøke hvilke plager befolkningen i et lite samfunn har hatt i løpet av et år, hvilke behov de hadde for behandling, og hvorfor de eventuelt ikke hadde fått behandling. Vi ville selvsagt få til svar at tilbudene ikke er kjent, at behandlingstilbudet er overbelastet osv. Man burde vite noe mer sikkert om befolkningens behov, før man går til det skritt å forandre det tilbudet de har i dag. Vi kan komme i skade for å ta fra folk noe de har i dag, slik at de kommer dårligere ut med det nye. Det er slett ikke sikkert at det er vi i sentraladministrasjonen som best vet hvordan tilbudene bør organiseres. Det kan gå med helsevesenet som med skolen.

— Eksempler på uheldig sentralisering fra helsevesenet?

— Utbyggingen av fødeavdelingerne er et godt eksempel. Den kolossale sentraliseringen av de gamle fødestuene til store fødeavdelinger har møtt motstand, men utbyggerne har hevdet at fødslene blir mye tryggere. Det er sant bare til en viss grad. Den fødende legges i bil og fraktes lang vei for uendelige strener — etter at veiene er begynt. Det er ubehagelig, og det gir ofte angst for at dødsen skal komme for tidlig. Slik transport kan være langt fra forsvarlig. Når kvinnen så kommer til fødeavdelingen, blir hun kanskje slett ikke tatt så godt hånd om, hun øter ofte ikke den vennlighet og forståelse som hun kjenner fra sitt nærmiljø. På en overbelastet sentralavdeling blir den personlige kontakt og service vanskelig, miljøet blir lett anonymt for den fødende.

— Hva kan gjøres?

— Helsestasjonene og de lokale le-

ger må trekkes langt mer aktivt inn allerede ved svangerskapskontrollen, slik at de som kan vente komplikasjoner siles ut og sendes på sykeavdeling i god tid før fødselen ventes. Resten kan føde i mindre fødehem — så nær hjemstedet som mulig. Får vi en god svangerskapskontroll, kan vi også få gode fødestuer. Og distriktsjordmødrene må vi få tilbake! Et tett, lite miljø skaper trygghet, og det vil også gi mannen en helt annen mulighet til å være med under fødselen. Ta et stort fylke som Oppland: Det har vært meningen at det bare skulle fødes på Lillehammer og Gjøvik. For meg står det ganske klart at det må bygges ut atskillige fødeavdelinger også andre steder i fylket.

— Sentralisering — det er vel også en følge av den teknologiske utvikling — eller skal vi si revolusjon?

— Visst er det snakk om en revolusjon. I tillegg til byråkratisering og sentralisering, er den kritikk-løse bruken av teknologi et av våre store problemer. Teknologien har fått rase fram fordi politikerne har latt seg blende av det økende forbruk av samfunnsmaal. Der jeg vokste opp — på et helt vanlig gårdsbruk — levde vi 12 mennesker av jorda. Levde vi dårlig? Svaret er ubetinget nei. Hadde vi alle sammen mat nok? Sunn og tilstrekkelig mat? Svaret er ja. Måtte vi fryse om vinteren? Nei. Hadde vi betryggende drikkevann? Ja. Lege? Jada, og til og med jordmor. Forbebyggende helsearbeid, vaksiner? Ja, også det hadde vi. Kommunikasjoner? Ja, riktignok var velene dårlige, men ingen hadde lenger til jernbanen enn fem kilometers vei. Klær? Ja.

— Men hadde dere meningsfylt arbeid?

— Jeg tror jeg tør si ja. Ungene måtte jobbe tidlig, og det kan selvsagt overdrives. Og la meg understreke: dette er ikke å romantisere!

— Og dette er interessant, for hva har vi fått i stedet? Den gang hadde vi nesten ikke noe å kaste, sekker, flasker og poser ble brukt om og om igjen. Vi gikk på våre ben.

Jeg har opplevd dette, og vet at det er et alternativ.

— Vekstpolitikkerne vil stemple dette som romantikk?

— Det er de som er romantikere. Mitt syn er basert på høyst virkelighetsnære kjensgjerninger. Jeg har hatt anledning til å studere samfunn over hele verden, i Afrika, Asia, Sør-Amerika, Europa, jeg har sett forskjellige kulturer på ulike utviklingsstadier. Og det hele er et meget enkelt regnestykke: Man trenger ikke være spåmann for å se at dersom de fattige deler av verden skal få dekket sine livsnødvendige behov, er det nødvendig at vi gir slipp på noe av det vi forbruker. Dette er jo innlysende! Den såkalte 3. verden finner seg ikke i å sulte lenger. Den forskjellen i bevissthet jeg møtte hos u-landsrepresentantene på miljøkonferansen i 1972, og på befolkningskonferansen i 1974 var til å ta å føle på. Det burde få noen hver til å våkne 1/4 av jordens befolkning kan ikke fortsette å bruke 80 pst. av dens ressurser.

— Det er de fremste vekstpolitikkerne som snakker høyt om internasjonal solidaritet?

— Det er det som virker så tragikomisk. To og to er fire, det må da enhver kunne se? Se på oljen: Man blåser i om vi avfolker bygdesamfunnene. Vi har ikke engang tid til å lære opp våre egne folk i ledende funksjoner, men setter amerikanerne i gang i den rene Texas-stil. Hva slags styring er dette da? ØKT FORBRUK OG HØYERE LEVE-, STANDARD: de må jo være romantikere og langt fra realister. Det må være en romantisk forestilling om at dette er det verdifulle i livet som driver dem. Internasjonal solidaritet? Skal vi gjøre noe for den tredje verden, må vi skjære ned forbruket vårt. Til syvende og sist blir det til fordel for oss selv: Det er de barna som vokser opp i dag som skal dele verden med unge mennesker andre steder på kloden — og forhåpentligvis i fred og fordragelighet!